

**Міністерство культури та інформаційної політики України
Харківський національний університет мистецтв
імені І.П. Котляревського**

**Виконавсько-музикознавчий факультет
Кафедра хорового та оперно-симфонічного диригування**

РОБОЧА ПРОГРАМА ПРАКТИКИ ЗА ФАХОМ

(фахова профілізація «Оперно-симфонічне диригування»)

Освітній ступінь	бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітня програма	Хорове та оперно-симфонічне диригування
Статус освітнього компонента	обов'язковий

Розробник: Віктор Плужніков, доцент кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування

Гарант освітньої програми Наталія МИХАЙЛОВА, кандидатка мистецтвознавства, доцентка, доцентка кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування

Наталія Михайлова

Програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри хорового та оперно-симфонічного диригування

Протокол № 1 від 24 серпня 2024 р.

В. о. завідувачки
кафедри кандидатка
мистецтвознавства,
професорка

Наталія Белік-Золотарьова

Проведено експертизу програми навчальним відділом.

Програму розглянуто та схвалено на засіданні науково-методичної ради ХНУМ, протокол № 1 від «26» серпня 2024 р.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Робоча програма Практики за фахом розроблена відповідно до освітньої програми «Хорове та оперно-симфонічне диригування» підготовки фахівців спеціальності 025 Музичне мистецтво галузі знань 02 Культура і мистецтво. Мова викладання – українська.

1.1. Метою практичної підготовки за фахом є застосування навичок роботи диригента з симфонічним або камерним / струнним оркестром, а також удосконалення комплексу диригентської майстерності, необхідного для втілення художніх ідей в процесі виконання камерних та симфонічних творів. Практика за фахом є важливим компонентом професійної підготовки бакалаврів, яка спрямована на розвиток виконавської культури майбутніх диригентів. Під час проходження практики перевіряються, закріплюються і вдосконалюються знання, вміння та навички, які здобувачі вищої освіти одержують на заняттях зі всього комплексу фахових дисциплін.

1.2. Заплановані результати навчання:

Практична підготовка за фахом забезпечує набуття здобувачами:

загальних компетентностей:

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК6. Навички міжособистісної взаємодії.

ЗК7. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК11. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.

ЗК12. Здатність працювати автономно.

ЗК13. Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.

ЗК15. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК17. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

спеціальних (фахових) компетентностей:

СК1. Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності.

СК2. Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у виконавській діяльності.

СК3. Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК4. Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.

СК6. Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.

СК8. Здатність здійснювати диригентську діяльність.

СК9. Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.

СК11. Здатність оперувати професійною термінологією.

СК12. Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.

СК13. Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.

СК14. Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.

СК17. Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.

СК18. Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

програмних результатів навчання:

ПРН1. Демонструвати артистизм, виконавську культуру та технічну майстерність володіння інструментом (голосом) на належному фаховому рівні під час виконавської (диригентської) діяльності.

ПРН2. Володіти методами та навичками оркестрової та ансамблевої гри (ансамблевого/хорового співу), репетиційної роботи та концертних виступів.

ПРН3. Демонструвати різні методики удосконалення виконавської діяльності.

ПРН4. Аналізувати музичні твори з виокремленням їх належності до певної доби, стилю, жанру, особливостей драматургії, форми та художнього змісту.

ПРН5. Відтворювати драматургічну концепцію музичного твору, створювати його художню інтерпретацію.

ПРН8. Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

ПРН10. Володіти базовими знаннями, практичними навичками організаційної та творчої роботи з ансамблевим колективом.

ПРН11. Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській/менеджерській/лекторській/звукорежисерській практичній діяльності.

ПРН15. Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.

ПРН16. Виявляти розуміння фінансово-адміністративних принципів організації мистецьких заходів, закладів культури та музичної освіти.

ПРН17. Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

1.3. Методи навчання

Під час практичної підготовки за фахом здобувачі використовують методи навчання: дискусія, співбесіда; практичний метод (вивчення досвіду проведення репетицій та концертів відомими диригентами); робота з навчально-методичною літературою (огляд сучасних публікацій); відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання надає

додаткові можливості для проведення дистанційних занять; самостійна робота здобувача вищої освіти передбачає вивчення та аналіз оперно-симфонічних партитур, розв'язання диригентських завдань, а також підготовку нотного і відео матеріалів. Дидактика методів навчання, що використовуються в процесі практичних занять, відображає парадигму студентоцентрованості, відповідно до якої здобувач є суб'єктом навчальної діяльності з власними унікальними інтересами, потребами, досвідом та бекграундом; який спроможний бути автономним і відповідальним учасником освітнього процесу.

2. ОПИС ПРАКТИКИ ЗА ФАХОМ

Курс	3–4	
Семестр	5–8	
Кількість кредитів ЄКТС	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції (год.)	–
	семінарські / практичні (год.)	–
	індивідуальні (год.)	–
Самостійна робота (год.)	120	
Форма підсумкового контролю	Заліки – 5, 6, 7, 8 семестри.	

3. ПРОГРАМА ПРАКТИКИ ЗА ФАХОМ

Практична підготовка за фахом складається з двох розділів: навчальної (7 семестр) та виробничої (5, 6, 8 семестри).

Виробнича практика (5 семестр).

Тема 1. Робота з дитячим оркестровим колективом.

Організація виконавського процесу, створення сприятливого психологічного клімату під час занять, індивідуальний підхід до кожного учня з урахуванням вікових особливостей.

Завдання:

1. Відвідування репетицій та концертів симфонічного або камерного оркестру

- закладу початкової та/або профільної мистецької освіти;
2. Ознайомлення з методиками проведення оркестрових репетицій провідних фахівців;
  3. Конспектування відповідного розділу методичної літератури;
  4. Вивчення оркестрових партитур та аналіз творів;
  5. Складання плану репетиційної роботи, проведення репетицій та концертного виступу з дитячим симфонічним або камерним оркестром;
  6. Підготовка звітної документації.

Виробнича практика (6 семестр)

Тема 2. Робота зі струнним оркестром.

Апробація методики роботи з колективом виконавців. Під час роботи зі струнним оркестром необхідно звертати особливу увагу на штрихи та способи їх виконання, бо гра різними штрихами порушує принцип ансамблю і гармонійність звучання оркестру.

Завдання:

1. Вивчення особливостей використання штрихів та прийомів звуковидобування на струнно-смичкових інструментах, їх технічних та виражальних можливостей;
2. Обґрунтування основних положень власних виконавських концепцій симфонічних творів;
3. Підбір репертуару, вивчення оркестрових партитур та виконавський аналіз творів;
4. Складання плану репетиційної роботи, проведення репетицій та концертного виступу зі струнним оркестром;
5. Підготовка звітної документації.

Навчальна практика (7 семестр)

Тема 3. Робота з симфонічним оркестром.

Вивчення досвіду відомих диригентів, особливостей їх репетиційної роботи з

симфонічним оркестром та методів психологічного впливу на виконавців.
Вивчення оперно-симфонічного репертуару.

Завдання:

1. Перегляд постановочного процесу в оперній студії або відеоматеріалів;
2. Ознайомлення з методиками проведення мізансценних, оркестрових, оркестрово-хорових та оркестрово-сценічних репетицій;
3. Аналіз майстер-класів провідних диригентів навчальних оркестрових колективів;
4. Підготовка звітної документації.

Виробнича практика (8 семестр)

Тема 4. Робота з симфонічним оркестром.

Формування практичних навичок репетиційної роботи з симфонічним оркестром.
Оволодіння технікою диригування акомпанементу на зразках творів українських та європейських композиторів різних епох.

Завдання:

1. Вивчення розділів методичної літератури, присвячених роботі диригента з солістами;
2. Ознайомлення з виконавськими трактовками обраних творів;
3. Складання плану проведення репетицій;
4. Проведення репетицій;
5. Концертний виступ здобувача освіти в якості диригента;
6. Підготовка звітної документації.

Рекомендований репертуар до практичних занять

1. Бах Й. С. «Бранденбурзькі концерти», інструментальні концерти.
2. Верді Дж. Увертюри до опери «Травіата», «Сила долі».
3. Вівальді А. Інструментальні концерти.
4. Гайдн Й. «Паризькі симфонії», «Лондонські симфонії» (частини).
5. Глюк К. Увертюра до опери «Іфігенія в Авліді».

6. Гулак-Артемівський С. Вступ до опери «Запорожець за Дунаєм».
7. Кос-Анатольський А. «Решето і коломийка» з балету «Хустка Довбуша».
8. Лисенко М. Елегія, Увертюра до опери «Наталка Полтавка», «Українська рапсодія».
9. Майборода Г. «Гуцульська рапсодія».
10. Мендельсон Ф. Увертюри: «Сон у літню ніч», «Рюї Блаз».
11. Моцарт В. А. «Маленька нічна серенада», симфонії №№ 35, 40, 41, увертюри до опер: «Ідоменей», «Весілля Фігаро», «Дон Жуан», «Викрадення з сералю».
12. Скорик М. «Мелодія», «Гуцульський триптих» (сюїта для симфонічного оркестру).
13. Штраус Й. Вальси, польки.
14. Брамс Й. «Угорські танці» №№ 1, 3, 5.
15. Бетховен Л. Симфонії №№ 1, 4, 6, 7 (частини).
16. Бізе Ж. Сюїти з «Арлезіанки» №№ 1, 2.
17. Гріг Е. «Норвезькі танці», сюїти «Пер Гюнт» №№ 1, 2 (частини).
18. Шуберт Ф. Симфонії №№ 5, 8 (частини).

4. СТРУКТУРА ПРАКТИКИ ЗА ФАХОМ

Теми дисципліни	Обсяг у годинах	
	Денна форма	
	Усього	Самостійна робота
Тема 1.	30	30
Тема 2.	30	30
Тема 3.	30	30
Тема 4.	30	30
Усього годин / кредитів ЄКТС	120 годин / 4 кредити ЄКТС	120

5. ВИДИ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ

Оцінювання результатів навчання студентів здійснюється за 100-бальною шкалою та шкалою ЄКТС відповідно до Положення про організацію та проведення поточного та семестрового контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Підсумковий контроль у тому числі за видами робіт у семестрах (100 балів):
залік.

Відповідність отриманих здобувачем балів за університетською шкалою та шкалою ЄКТС наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

**Відповідність балів
за університетською шкалою та шкалою ЄКТС**

Університетська шкала оцінювання (в балах)	Університетська шкала оцінювання в якісному вимірі	Шкала ЄКТС	
		сумарна оцінка (в балах)	оцінка
90 – 100	«відмінно»	90 – 100	A
75 – 89	«добре»	82 – 89	B
		74 – 81	C
60 – 74	«задовільно»	64 – 73	D
		60 – 63	E
0 – 59	«незадовільно»	35 – 59	FX
		0 – 34	F

Керівник практики здійснює консультування та координацію діяльності здобувача-практиканта протягом усієї практичної підготовки за фахом. Здобувач освіти здійснює самоконтроль щодо виконання програми практики за темами та звітує керівнику практики. До заліку здобувач освіти допускається у разі наявності щоденника практики з виконаними обов'язковими видами робіт і письмового звіту.

На першому занятті викладач доводить до відома здобувачів зміст робочої програми практики із обов'язковою презентацією розподілу нараховуваних балів за видами робіт, кількість балів та критерії оцінювання за кожним видом роботи (Таблиця 2).

Розподіл балів (за максимальними значеннями) та послідовність їх накопичення за результатами практичної підготовки за фахом

Підсумковий контроль (максимум 100 балів) у тому числі за видами робіт у семестрах							Усього
5 семестр	Відвідування репетицій та концертів симфонічного або камерного оркестрів закладів початкової мистецької освіти.	Ознайомлення з методикою проведення оркестрових репетицій провідних фахівців.	Конспектування відповідного розділу методичної літератури	Вивчення оркестрових партитур та аналіз творів	Складання плану репетиційної роботи, проведення репетицій та концертних виступів з дитячим оркестром	Підготовка звітної документації	
	10	10	10	25	35	10	100
6 семестр	Вивчення особливостей використання штрихів та прийомів звуковидобування на струнно-смічкових інструментах, їх технічних та виражальних можливостей.	Обґрунтування основних положень власних виконавських концепцій симфонічних творів.	Підбір репертуару, вивчення оркестрових партитур та виконавський аналіз творів.	Складання плану репетиційної роботи, проведення репетицій та концертного виступу зі струнним оркестром.	Підготовка звітної документації		
	10	10	30	40	10		100
7 семестр	Перегляд постановочного процесу в оперній студії або відеоматеріалів.	Ознайомлення з методикою проведення мізансцен, оркестрових, оркестрово-хорових та оркестрово-сценічних репетицій.	Аналіз майстер-класів провідних диригентів навчальних оркестрових колективів.	Підготовка звітної документації			
	30	40	20	10			100
8 семестр	Вивчення розділу методичної літератури, присвячено-	Ознайомлення з виконавськими трактовками	Складання плану проведення репетицій	Проведення репетицій	Концертний виступ здобувачів освіти в	Підготовка звітної документації	

Підсумковий контроль (максимум 100 балів) у тому числі за видами робіт у семестрах							Усього
	го роботі диригента з солістами	обраних творів			якості диригента		
	10	10	10	30	30	10	100

Критерії оцінювання знань здобувачів освіти

90 – 100 – А – відмінно: завдання практики за фахом виконані на високому художньому та технічному рівнях; практикант емоційно, виразно демонструє власну інтерпретацію, адекватно передаючи художній образ оркестрового твору; допускаються несуттєві похибки, але в цілому практикант релізує високий творчий потенціал; здобувач вищої освіти заповнив щоденник практиканта та надав звіт практики.

82 – 89 – В – добре: здобувач вищої освіти демонструє якісну, змістовну інтерпретацію твору, достатню технічну базу, але бракує емоційності, відчуття форми чи амплітуди динамічних змін, не вистачає музичної виразності; склав план проведення репетицій, заповнив щоденник практиканта та надав звіт практики.

74 – 81 – С – добре: здобувач вищої освіти допускає несуттєві відхилення від авторського тексту, недостатня змістовність при інтерпретації твору, дрібні виражальні недоліки, технічні похибки, недостатня різноманітність при побудові музичних фраз та речень тощо; склав план проведення репетицій, заповнив щоденник практиканта та надав звіт практики.

64 – 73 – D – задовільно: здобувач вищої освіти демонструє у неповній мірі професійні знання та навички, на задовільному рівні володіє музичним матеріалом. Припускається текстових, технічних та динамічних помилок при виконанні творів, відчувається невпевненість, недостатня емоційність та виразність диригентської техніки; склав план проведення репетицій, заповнив щоденник практиканта та надав звіт практики.

60 – 63 – E – задовільно: здобувач вищої освіти програмний матеріал знає недосконало. Мають місце суттєві неточності виконання тексту, штрихів,

динаміки, ритму, недостатня переконливість інтерпретації твору, відсутність емоційності, а також чисельні технічні недоліки; надав недостатньо змістовно заповнений щоденник практиканта та звіт практики.

35 – 59 – FX – незадовільно (з можливістю повторного складання): здобувач вищої освіти виконує програму на низькому професійному рівні, під час диригування допускає значну кількість різних помилок, характеризується слабкою технічною підготовкою; виконання беззмістовне та емоційно безбарвне; надав щоденник практиканта та звіт практики, в яких відсутня інформація про різні види активності здобувача вищої освіти.

0 – 34 – F – незадовільно (з обов’язковим повторним вивченням дисципліни): здобувач вищої освіти не виконав основні вимоги з практики за фахом, не набув необхідного практичного досвіду; звітна документація не відповідає вимогам.

6. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

6.1. Основні джерела інформації

- Вороновська, О. (2020). Музичний жест у науково-поняттєвій системі музики: історія та сучасність. *Музичне мистецтво і культура*, 30(1), 57–63.
- Кириленко, Я. (2020). *Теоретичні та практичні засади диригентської підготовки*. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка.
- Кучерук, В., & Кучерук, Н. (2016). *Оркестрове диригування*. Вежа-Друк.
- Лошков, Ю. (2014). *Оркестрове диригентське виконавство: теорія та практика*. Нова Книга.
- Москаленко, В. (2013). *Лекції з музичної інтерпретації*. НМАУ імені П. І. Чайковського.
- Мурза, С. (2019). Диригентський жест як об’єкт семіотичного аналізу. *Науковий вісник*, 29(1), 42–51.
- Откидач, В. (2014). *Історія та теоретичні основи диригування*. Форт.
- Пастушок, Т. (2021). Формування комунікативної культури диригента оркестрового колективу у процесі творчої діяльності. *International Journal*

of Innovative Technologies in Social Science, 2(30), 25–29.

Шумський, М. (2022). Розвиток виконавської культури оркестрових диригентів у процесі магістерської підготовки. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв* : наук. журнал. № 3. 220–225.

Ракочі, В. (2020). *Оркестр у музичному просторі Європи XVII – XXI століть. Витоки. Трансформації. Концепції*. Київ.

Adenot, P. (2015). *The orchestra conductor*. Online since 22 November 2015, connection on 30 July 2019. DOI : 10.4000/transposition.1296

Hatten, R. (2004). *Interpreting Musical Gesture, Topics, and Tropes: Mozart, Beethoven, Schubert*. Bloomington: Indiana University Press.

Malko, N. (1950). *The conductor and his baton*. Copenhagen, Wilhelm Hansen.

Wagner, R. (1989). *Wagner on conducting*. New York, INC.

9.2. Додаткові джерела інформації

Архів клавірів та партитур. URL: <http://operascores>

Бєлова, Є. (2020). Звукообрази ударних інструментів: сучасність та ретроспекції. *Аспекти історичного музикознавства*, XIX – XX, 120–139.

Макаренко, Г. (2003). Диригентське мистецтво як об'єкт теоретичного аналізу. *Вісник державної академії керівних кадрів культури і мистецтв*, 3, 19–26.